

POLITYKA WSPÓŁPRACY TRANGRANICZNEJ NA POLSKICH POGRANICZACH WSCHODNICH, PÓŁNOCNYCH I POŁUDNIOWYCH A PRZYSPIESZENIE PROCESÓW INTEGRACYJNYCH POLSKI Z PAŃSTWAMI UE

Istotnym czynnikiem sprzyjającym przyspieszeniu procesów integracyjnych Polski z państwami Unii Europejskiej jest działanie euroregionów. Euroregiony funkcjonujące na polskich pograniczach stanowią bowiem swego rodzaju pomost między aktualnym systemem gospodarczym a pełną integracją z krajami członkowskimi. Przyspieszenie ogólnego rozwoju terenów polskich objętych współpracą transgraniczną (ponad jedna trzecia obszaru kraju – 14 euroregionów) ma wpływ na poziom całej gospodarki oraz tworzy podstawy funkcjonowania Polski we Wspólnocie Europejskiej.

Niniejszy artykuł stanowi próbę przedstawienia wpływu współpracy transgranicznej w oparciu o euroregiony na wschodniej, północnej i południowej granicy Polski na:

- aktywizację społeczno-gospodarczą terenów przygranicznych,
- poziom społeczno-ekonomiczny stanu polskich terenów przygranicznych w stosunku do współpracujących z nimi państw ościennych,
- przyspieszenia procesów integracyjnych Polski z państwami Unii Europejskiej.

1. Przyczyny i warunki tworzenia w Polsce euroregionów

W Polsce podobnie jak i w innych krajach europejskich, u podstaw zacieśniania współpracy transgranicznej znajdują się różne przesłanki. W literaturze tematu wymienia się najczęściej przesłanki historyczne, polityczne, gospodarcze i społeczne.¹

Nie negując ważności czynników historycznych i politycznych w pogłębianiu współpracy transgranicznej, uważam jednak, że najważniejszymi w tym zakresie są przesłanki gospodarcze. Od nich to bowiem zależy w dużym stopniu realizacja podstawowych celów podejmowanej współpracy, wyrażających się dążeniem do zrównoważonego rozwoju regionów oraz zbliżenia mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy.

¹ *Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych oraz materiały informacyjne, dokumentacyjne i metodyczne*, Wydawnictwo Perspektywy Press, Warszawa 1996; *Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej*, SERG, Wyd. II, European Commission, Gronau – Bruksela 1997.

Komplementarny rozwój struktur gospodarczych współpracujących regionów zamierza się sfinansować głównie ze środków Unii Europejskiej, która obszary przygraniczne traktuje w sposób priorytetowy, szczególnie gdy prowadzone są na nich inwestycje służące współpracy transgranicznej. A zatem rozwój gospodarczy obszarów przygranicznych to nie tylko warunek zrównoważonego ich rozwoju i podnoszenia poziomu życia obywateli tam mieszkających, ale także sposób na uzyskanie na ten cel niezbędnych środków finansowych ze źródeł pomocowych UE.

Duże znaczenie w zacieśnianiu współpracy transgranicznej mają także przesłanki socjologiczne, od których zależy pozytywny stosunek społeczności realizujących wspólne zadania. Niewątpliwie można to osiągnąć poprzez przełamywanie wzajemnych barier i uprzedzeń, zwłaszcza w drodze wzmocnienia kontaktów międzyludzkich, przy równoczesnym poszanowaniu odrębności kulturowej lokalnych społeczności.

Zmiany społeczno-ekonomiczne, jakie nastąpiły w Europie Wschodniej i Środkowej po 1989 r. spowodowały dynamiczny rozwój współpracy transgranicznej na wszystkich granicach Polski. Rozwój ten jednak nie był taki sam na poszczególnych odcinkach granicy państwowej.

2. Euroregiony na granicy wschodniej i północnej

2.1. Euroregion „Bug”

Utworzenie Euroregionu „Bug” nastąpiło 29 września 1995 r. W tym dniu bowiem w Łucku na Ukrainie wojewodowie dawnych województw: chełmskiego, lubelskiego, tarnobrzeskiego i zamojskiego, reprezentujący stronę polską oraz Przewodniczący Wołyńskiej Obwodowej Rady, reprezentujący stronę ukraińską podpisali porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „Bug”.

W niespełna 3 lata później, tj. 15 maja 1998 r. do euroregionu przystąpiła strona białoruska. W efekcie tego powstał euroregion obejmujący obszar trójstronnej współpracy transgranicznej.

W skład euroregionu po stronie polskiej weszło 251 gmin z województw lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego o łącznej powierzchni 29269 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 2686,5 tys. osób.

Po stronie ukraińskiej w skład euroregionu wszedł obwód wołyński o łącznej powierzchni 20143 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 1.075 tys. osób.

Polską część euroregionu charakteryzuje duża różnorodność tak pod względem ukształtowania terenu, jak i rozwoju gospodarczego. Region posiada wiele bogactw naturalnych eksploatowanych przez przemysł. Na przykład w kopalni koło Łęcznej wydobywa się węgiel kamienny, zaś w okolicach Tarnobrzega eksploatuje się siarkę. Przemysły: środków transportu, hutniczy i stalowy, chemiczny, spożywczy itp. skoncentrowane są w większych ośrodkach.

kach miejsko-przemysłowych, zwłaszcza w Lublinie, Stalowej Woli, Puławach, Świdniku. W regionie tym, dzięki korzystnym warunkom glebowo-klimatycznym rozwija się również rolnictwo i leśnictwo. Przez tę część euroregionu przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, m.in. z Warszawy do Kijowa przez Lublin i Chełm oraz z Warszawy do Lwowa przez Lublin i Zamość, z możliwością dotarcia do portów czarnomorskich.

Atrakcją turystyczną tej części euroregionu są Wyżyna Lubelska, lasy Roztocza, Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie oraz 18 parków krajobrazowych i 49 rezerwatów. Znajdują się tu także liczne zabytki kultury i architektury. Na szczególną uwagę zasługuje Kazimierz nad Wisłą, Zamość, Sandomierz, Lublin i inne historyczne miasta, posiadające dobrze zachowaną staromiejską zabudowę. Nie wolno nie wspomnieć również o wspaniałych pałacach: w Baranowie Sandomierskim oraz w Kozłowie. Lublin, największe miasto polskiej części euroregionu, jest dużym i ważnym ośrodkiem akademickim. Działają tu Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Rolnicza i Politechnika Lubelska.

W ukraińskiej części euroregionu istnieje również dobrze rozwinięty przemysł. Ważną rolę spełnia przemysł wydobywczy, zwłaszcza węgla kamiennego w Zagłębiu Wołyńsko-Lwowskim oraz przemysł: torfu, żwirów, gliny i innych surowców naturalnych występujących tu masowo. Ponadto badania geologiczne wykazały, że na tym obszarze występują bogate złoża gazu ziemnego, rud metali kolorowych oraz fosforanów. Stanowią one nadzieje na przemysłową ich eksploatację. W rejonie występują również inne gałęzie przemysłu, między innymi przemysł środków transportu, maszynowego, elektrotechnicznego, drzewnego, lekkiego, spożywczego.

Ważne miejsce w gospodarce euroregionu zajmuje rolnictwo i leśnictwo. Region specjalizuje się w uprawie lnu, buraków cukrowych, zbóż i ziemniaków. Rozwinięta jest także hodowla.

Na obszarze ukraińskiej części euroregionu znajduje się Szacki Park Narodowy, na którym występują liczne jeziora oraz krajobraz leśno-bagienny. W regionie tym jest także park krajobrazowy i 8 rezerwatów z bogatą fauną i roślinnością objętą ścisłą ochroną.

W białoruskiej części euroregionu przemysł występuje głównie w ośrodkach miejskich i ma charakter przemysłu pracującego w oparciu o własne surowce oraz na lokalne potrzeby. Rolnictwo jest także zacofane, gdyż koncentruje się głównie na uprawach zbóż, lnu i konopi. Wynika to z tego, że w regionie tym występują olbrzymie obszary bagienne pocięte gęstą siecią rzek.

Największym miastem tej części euroregionu jest Brześć leżący na granicy z Polską. Znajduje się tu ważny węzeł komunikacyjny spełniający funkcję ogniwa łączącego Europę Zachodnią ze Wschodnią. W Brześciu od XVI już wieku odbywają się słynne międzynarodowe targi odgrywające ważną rolę w integracji poszczególnych części euroregionu.

Głównym celem utworzonego Euroregionu „Bug” jest poprawa warunków życia jego mieszkańców poprzez wykorzystanie atutów położenia geograficz-

nego, wspieranie rozwoju społeczno-ekonomicznego, ochronę walorów środowiska, wykorzystanie wspólnego dziedzictwa kulturowego i wspólne działania na rzecz budowy porozumienia między narodami.

Ideę tę zamierza się osiągnąć poprzez włączenie do realizacji celu oficjalnych władz euroregionu, którymi są: Rada Związku, Prezydium Rady Związku, Sekretariat Związku oraz Komisja Rewizyjna. W ramach Związku działają ponadto różne grupy robocze.

Ożywienie współpracy transgranicznej niewątpliwie nastąpi po ukończeniu kompleksowego programu rozwoju Euroregionu „Bug”, opracowywanego przez około 130 osobowy zespół ekspertów z uczelni lubelskich i instytutów naukowych z Warszawy.

2.2. Euroregion „Niemen”

W podpisanym w Augustowie w dniu 6 czerwca 1997 r. porozumieniu o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „Niemen” udział wzięli przedstawiciele strony polskiej, białoruskiej i litewskiej. Zabrakło natomiast przedstawiciela strony rosyjskiej, która jeszcze w lutym 1997 r. deklarowała wolę współpracy transgranicznej w tym regionie. Sygnatariusze umowy o utworzeniu Euroregionu „Niemen” za podstawowy cel przyjęli pogłębienie wszechstronnej współpracy obszarów przygranicznych wchodzących w zakres porozumienia.

Po stronie polskiej w skład euroregionu weszły 130 gminy z województw podlaskiego (77 gmin) i warmińsko-mazurskiego (26 gmin). Ogólny obszar wspomnianych gmin wynosi 20544 km², zaś liczba mieszkańców 1190,2 tys. osób.

Ze strony białoruskiej w skład euroregionu wszedł obwód grodzieński liczący 25200 km² i 1 198,5 tys. mieszkańców, natomiast ze strony litewskiej – powiaty Alytus i Mariampol o łącznej powierzchni 9889 km² i liczbie mieszkańców 401 tys. osób.

Polska część euroregionu ma wybitnie charakter turystyczny, ponieważ nie ma korzystnych warunków ani dla rozwoju rolnictwa, ani większego przemysłu, który reprezentowany jest tylko przez małe zakłady przemysłowe, głównie branży spożywczej, drzewnej, meblarskiej, odzieżowej. A zatem jest to przemysł wybitnie lokalny, wykorzystujący miejscowe surowce i produkujący przede wszystkim na własne potrzeby regionu.

Przez polską część euroregionu przebiega także ważny szlak komunikacji międzynarodowej, zwany potocznie Via Baltica. Łączy on bowiem Helsinki przez Tallin, Rygę, Kowno, Suwałki z Warszawą oraz południową częścią Europy. A zatem polska część euroregionu spełnia ważną funkcję w rozwoju krajowej i zagranicznej turystyki. Wynika to z dużej lesistości euroregionu oraz urozmaiconej rzeźby terenu, a zwłaszcza dużej liczby jezior, rzek, strumieni i kanałów, tworzących atrakcyjne i rozległe systemy wodne przebiegające przez liczne rezerваты i parki narodowe. Duże turystyczne zainteresowanie tą częścią euroregionu wiąże się także z faktem występowania na nim wielu

ciekawych zabytków. Wspomnieć tu trzeba m.in. o średniowiecznych pokrzyżackich zamkach, gotyckich kościołach, barokowych zespołach klasztornych i innych zabytkach kultury materialnej, które przetrwały do dziś mimo licznych wojen i zawieruch dziejowych.

Białoruską i litewską część euroregionu charakteryzują cechy podobne do części polskiej, tj. niewielki rozwój przemysłu oraz sprzyjające warunki naturalne dla rozwoju turystyki krajowej i zagranicznej.

Dla realizacji wielokierunkowych zadań dotyczących zacieśnienia współpracy transgranicznej powołane zostały formalne organy Euroregionu „Niemen”. Są nimi Rada Euroregionu, Prezydium, Sekretariat, grupy robocze oraz Komisja Rewizyjna.

W pierwszym roku działalności euroregionu wydatki zostały sfinansowane w 57 % z budżetu wojewody suwalskiego, w 23 % ze środków Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej i w 20 % ze środków PHARE CBS. Wspomniane wydatki przeznaczone zostały głównie na tworzenie struktur organizacyjnych euroregionu. Szczegółowy program działania Euroregionu „Niemen” opracowywany jest przez zespół naukowy Politechniki Białostockiej, który wygrał ogłoszony przez Komitet Badań Naukowych konkurs w tej sprawie.

W programie uwzględniono między innymi to, że obszar ten ma szczególny związek z Bałtykiem i ochroną jego wód, oraz to, że Suwalszczyzna została włączona do państw Morza Bałtyckiego korzystających z pomocy finansowej UE. Ponadto program w swoich założeniach uwzględniać ma rozwój istniejącej od 1996 r. Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, w której do końca 2005 r. ma powstać 15 tys. nowych miejsc pracy.

2.3. Euroregion „Bałtyk”

Euroregion „Bałtyk” powstał w wyniku podpisania wielostronnej umowy w Malborku w dniu 22 lutego 1998 r. W podpisaniu porozumienia udział wzięli przedstawiciele regionalnych i lokalnych władz przygranicznych 6 państw leżących nad Bałtykiem, tj. Polski, Danii, Litwy, Łotwy, Rosji i Szwecji. Sygnatariusze umowy za główny cel postawili sobie realizację wspólnych planów rozwoju terenów przygranicznych poprzez likwidację dotychczasowych barier hamujących owocną współpracę na rzecz poprawy warunków życia ludzi zamieszkujących obszar euroregionu.

Ze strony polskiej do Euroregionu „Bałtyk” należy 68 gmin o łącznej powierzchni 11067 km² i liczbie mieszkańców 1.777,1 tys. osób. Wspomniane gminy znajdują się na terenie województwa pomorskiego (40 gmin), warmińsko-mazurskiego (27 gmin) i województwa zachodnio-pomorskiego (1 gmina).

Do Euroregionu „Bałtyk” przystąpiły:

- Ze strony duńskiej hrabstwo Bornholm liczące 598 km² i 46 tys. mieszkańców;
- Ze strony litewskiej okręg kłajpedzki o łącznej powierzchni 5750 km² i liczbie mieszkańców 416 tys. osób;

- Ze strony łotewskiej miasto i region Liepaja o powierzchni 3594 km² i liczbie mieszkańców 150 tys. osób;
- Ze strony rosyjskiej Obwód Kaliningradzki z miastami pasa nadmorskiego o ogólnej powierzchni 15100 km² i liczbie mieszkańców 930 tys. osób;
- Ze strony szwedzkiej województwa Blekinge, Kalmar i Kronberg o łącznej powierzchni 22000 km² i liczbie mieszkańców 580 tys. osób.

Polska część Euroregionu „Bałtyk” jest bardzo atrakcyjna zarówno pod względem gospodarczym, jak i turystyczno-krajoznawczym. Mieszczą się tu bowiem ważne ośrodki miejsko-przemysłowe: Gdańsk, Gdynia, Elbląg, Słupsk. W ośrodkach tych rozwijają się przemysły: stoczniowy, petrochemiczny, drzewny, papierniczy, maszynowy, przetwórstwa rolno-spożywczego, farmaceutyczny, lekki. Region pełni także ważną rolę w systemie komunikacyjnym. Znajdują się tu ważne węzły komunikacyjne o randze krajowej i międzynarodowej. Na szczególną uwagę zasługują morskie porty handlowe obsługujące różne gałęzie transportu w relacjach północ-południe Europy.

Malownicze krajobrazy wybrzeża bałtyckiego i pojezierzy, liczne jeziora otoczone lasami, atrakcyjne szlaki wodne, duża liczba rezerwatów i parków krajobrazowych oraz zabytków kultury materialnej – to walory euroregionu, które przesądziły o tym, że jest on jednym z największych regionów turystycznych w Polsce.

Ludność duńskiej części euroregionu z głównym miastem Ronne, utrzymuje się z rolnictwa, rybołówstwa oraz turystyki. Wyspa Bornholm w centralnej swej części porośnięta jest lasami, natomiast na południu ma liczne plaże. W północnej części wyspy występują postrzępione urwiska górskie. Wydobywany jest tu m.in. granit i gliny kaolinowe, stanowiące bogactwo naturalne Bornholmu.

Litewska część euroregionu, z głównym miastem Kłajpedą, należy do dobrze rozwiniętych pod względem gospodarczym. Posiada przemysły: stoczniowy, rybny, drzewny, papierniczy oraz chemiczny. Ponadto osiąga duże korzyści z portu handlowego i rybackiego. Nadmorskie położenie oraz liczne zabytki kultury materialnej sprzyjają rozwojowi turystyki w tym regionie.

Rosyjska część euroregionu, z miastami Kalingrad, Sowietsk, Gusiew i Bałtyjsk, stanowi enklawę oddzieloną od terytorium Rosji. Jej walorem jest to, że ma najkrótsze połączenia z krajami Europy Zachodniej, a więc może stanowić cenny przyczółek zapewniający Rosji współpracę z tymi państwami. Jest to szczególnie możliwe ze względu na to, że funkcjonuje tu specjalna strefa ekonomiczna.

Część szwedzka euroregionu jest atrakcyjna pod względem gospodarczym, ponieważ jest to obszar o długiej tradycji przemysłowej. Działają tu między innymi takie zakłady, jak: Telecom, Ericsson, Volvo, ABB, Saab, Scania, IKEA. Występują w nim także zakłady przemysłów: rybnego, rolnego, papierniczego, drzewnego, meblarskiego, szklarskiego i inne.

O konieczności współpracy w ramach Euroregionu „Bałtyk” przemawia ponadto fakt eksploatacji przez Szwecję elektrowni atomowej, stanowiącej szczególne zagrożenie dla sąsiadujących regionów.

Szwedzka część euroregionu ma także dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną (obejmującą transport drogowy, kolejowy, promowy i lotniczy), zapewniającą łączność z całym krajem i z zagranicą. Ta część euroregionu ma także cenne i atrakcyjne walory turystyczno-krajoznawcze wykorzystywane przez krajowych i zagranicznych turystów.

Dla realizacji celów i zadań nakreślonych umową o utworzeniu Euroregionu „Bałtyk” powołane zostały statutowe jego organy: Rada Euroregionu, Prezydium, Sekretariat oraz grupy robocze.

3. Euroregiony na granicy południowej

3.1. Euroregion „Glacensis”

Początki działań związanych z podpisaną 5 grudnia 1996 r. w Hradec Kralove umową o utworzeniu euroregionu pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej noszącego nazwę „Glacensis”² sięgają pierwszych miesięcy 1992 r.

Umowa podpisana została między Stowarzyszeniem Gmin Ziemi Kłodzkiej a Regionalnym Stowarzyszeniem do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej.

Euroregion po stronie polskiej objął 17 gmin województwa dolnośląskiego o łącznej powierzchni 1902 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 198,8 tys. osób, zaś po stronie czeskiej – kilkanaście gmin położonych na terenie 7 powiatów Sudetów Środkowych i Wschodnich. Euroregion „Glacensis” jest typowo turystyczny.

Po polskiej stronie euroregionu jest wiele parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody i terenów specjalnie chronionych. Na wyróżnienie zasługują Góry Stołowe, na obszarze których znajdują się m.in. park narodowy oraz park krajobrazowy i 4 rezerваты. Również na terenie Gór Bystrzyckich i Orlickich znajduje się atrakcyjny rezerwat oraz projektowany jest park krajobrazowy.

Ponadto na obszarze Masywu Śnieżnika znajduje się park krajobrazowy i 5 rezerwatów. Pomnikami przyrody w polskiej części euroregionu są także: Wielkie Torfowisko Batorowskie, Wodospad rzeki Wilczki oraz głęboka jarowa dolina tej rzeki w Międzygórzu, rezerwat leśny „Cisowa Góra” i inne.

Po polskiej stronie znajduje się również wiele uzdrowisk wykorzystujących duże zasoby wód mineralnych. Wymienić tu trzeba m.in.: Kudowę Zdrój, Duszniki Zdrój, Łądek Zdrój, Polanicę Zdrój, Długopole Zdrój itp. Region posiada także wiele obiektów kultury materialnej oraz ciekawą architekturę. Dotyczy to zarówno miast (Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka, Międzygórze), jak i mniejszych jednostek osadniczych, zwłaszcza sanatoryjnych i uzdrowiskowych.

² Nazwa „Glacensis” ma historyczny rodowód wywodzący się ze średniowiecznego łacińskiego określenia Ziemi Kłodzkiej.

Po stronie czeskiej znajdują się także malownicze krajobrazy górskie i podgórskie. Ich dodatkowymi walorami jest dobre zagospodarowanie turystyczne, sprzyjające rozwojowi turystyki krajowej i zagranicznej. Mimo tego podstawą gospodarki po stronie czeskiej jest przemysł, zwłaszcza przemysł: maszynowy, włókienniczy, spożywczy i drzewny. Dotyczy to zwłaszcza miast powiatowych: Trutnow, Nachod, Rychnow nad Kneznou, Usti nad Orlici, Šumperk, Jeseník, Hradec Kralove itp. W regionach górskich natomiast dominuje turystyka i wypoczynek.

Dla realizacji celów określonych w porozumieniu o ponadgranicznej współpracy rejonu Sudetów Środkowych i Wschodnich powołane zostały formalne organy Euroregionu „Glacensis”, którymi są: Rada Euroregionu, Sekretariat, Komisja Rewizyjna oraz grupy robocze. Siedzibą euroregionu jest Kłodzko oraz Rychnow nad Kneznou.

Współpraca transgraniczna napotyka na liczne trudności (nieodgodności w przekraczaniu granic, słaba kondycja finansowa podmiotów gospodarczych, dekapitalizacja infrastruktury, brak systemowej ochrony środowiska, zwłaszcza w miejscowościach uzdrowiskowych itp.), mimo to daje się zauważyć pewne pozytywne w tym zakresie działania. Do pozytywów zaliczyć należy między innymi odbywające się od kilku już lat we wrześniu i październiku Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej, angażujące znaczne rzesze mieszkańców po obu stronach granicy. Warto podkreślić, że w ramach tych Dni odbyło się już ponad 150 imprez, a w roku 1998 były nawet dofinansowane przez Unię Europejską z funduszy PHARE-Credo. Pogłębieniu współpracy transgranicznej służy także wydawany miesięcznik „Ziemia Kłodzka – Od Kładskeho Pomezí-Glatzer Bergland”, w którym publikowane są liczne artykuły polskich i czeskich autorów na temat Euroregionu „Glacensis”.

3.2. Euroregion „Pradziad”

Euroregion „Pradziad” utworzony został 2 lipca 1997 r. w wyniku podpisania w tym dniu w czeskiej miejscowości Jeseník dwustronnej umowy. W imieniu strony polskiej umowę podpisało Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi oraz Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej, zaś w imieniu strony czeskiej – Stowarzyszenia Miast i Gmin powiatów Bruntal, Jeseník i Šumperk.

W skład euroregionu po stronie polskiej weszło 12 gmin z województwa opolskiego o łącznej powierzchni 1613 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 214,4 tys. osób, natomiast po stronie czeskiej – gminy trzech ww. powiatów o łącznej powierzchni 2465 km² i liczbie mieszkańców 128 tys. osób.

Euroregion ten ma wybitnie charakter uzdrowiskowo-turystyczny. Przemysł natomiast spełnia funkcję uzupełniającą.

Po stronie polskiej przemysł skoncentrowany jest w miastach, w szczególności w Nysie, będącej największym w tej części regionu miastem. Przemysł reprezentowany jest głównie przez zakłady przemysłu maszynowego, spożywczego, obuwniczego, włókienniczego, drzewnego itp..

Jednak walory naturalne tej części euroregionu oraz liczne zabytki kultury materialnej i dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna przesądzają o jego turystyczno-uzdrowiskowym charakterze.

Czeska część euroregionu leżąca w paśmie Gór Opawskich i Jesioników (z najwyższym szczytem Pradziad (1491 m.), od którego nazwę przyjął cały euroregion) ma doskonale warunki dla rozwoju turystyki. Wynika to z faktu, że występujące tu malownicze stoki górskie porośnięte iglastymi lasami są bardzo dobrze zagospodarowane pod względem turystycznym. W regionie tym ponadto istnieje wiele źródeł wód mineralnych wykorzystywanych przez liczne uzdrowiska (Karlova Studanka, Lazne Jesenik, Lipova Lazne) działające tu już od XIX wieku. Spotkać tu można także wiele atrakcyjnych obiektów kultury materialnej. W regionie tym istnieje ponadto dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna, co dodatkowo sprzyja w pełnieniu przez tę część euroregionu funkcji turystyczno-uzdrowiskowych. Mimo przyjęcia w porozumieniu typowych dla wszystkich euroregionów celów i zadań. Euroregion „Pradziad” ma odmienną strukturę. Organami euroregionu są bowiem: Parlament oraz Prezydium Euroregionu. Ponadto występuje szereg organów euroregionu działających równolegle w każdej ze stron. Dotyczy to: Walnych Zgromadzeń, Rad polskiej i czeskiej części euroregionu, Komisji Rewizyjnych, Sekretarzy, grup roboczych realizujących zadania zlecone przez Radę.

Każda ze stron ma odrębną siedzibę. Polska strona euroregionu ma siedzibę w powiatowym mieście Prudniku, natomiast strona czeska – w mieście Bruntal. Pogłębieniu współpracy transgranicznej służą między innymi organizowane w Prudniku Międzynarodowe Targi Przedsiębiorczości i Rzemiosła INTERREGION.

3.3. Euroregion „Silesia”

Podpisanie umowy o utworzeniu polsko-czeskiego Euroregionu „Silesia” nastąpiło dnia 20 września 1998 r. w czeskiej miejscowości Opawa. W podpisaniu umowy udział wzięli przedstawiciele Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry oraz Stowarzyszenia Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Opawskiego.

Euroregion „Silesia” objął po stronie polskiej 14 gmin województwa opolskiego i śląskiego o łącznej powierzchni 1247 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 240,2 tys. osób, zaś po stronie czeskiej tylko 6 gmin o łącznej powierzchni 222 km² i liczbie mieszkańców 119 tys. osób. Strona polska ma charakter przemysłowo-rolniczy. Na bazie bogatych złóż naturalnych występuje tu przemysł wydobywczy. Ponadto w tej części euroregionu występują przemysły: metalurgiczny, maszynowy, chemiczny, spożywczy, włókienniczy, mineralny itp. Dobrze rozwinięte jest także rolnictwo, które dostarcza produkty do bezpośredniego spożycia oraz surowce dla miejscowego przemysłu spożywczego.

W euroregionie występuje wiele wód powierzchniowych, ponieważ poza Odrą z jej dopływami, tj. Opawą, Psiną i Olzą są także liczne zbiorniki powyro-biskowe oraz stawy. Miasta euroregionu mają ciekawą architekturę oraz wiele

zabytków pochodzących z XII – XIV wieku, stanowiących przedmiot zainteresowania licznych rzesz turystów zwiedzających region.

Strona czeska ma także dobrze rozwinięty przemysł. Dominują tu przemysły: maszynowy, papierniczy, farmaceutyczny, tekstylny meblowy itp.

Ważną rolę gospodarczą na tym obszarze spełniają także rolnictwo i leśnictwo. W tej części euroregionu znajduje się ponadto wiele interesujących zabytków historycznych: kościołów, klasztorów, zamków, pałaców i innych obiektów kultury materialnej. Najwięcej zabytków znajduje się w Opawie. W mieście tym ma także siedzibę najmłodszy w Republice Czeskiej Uniwersytet Śląski.

Podstawowym celem utworzonego euroregionu było podejmowanie wspólnych działań dla zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenia jego mieszkańców i instytucji. Realizację tego celu zapewnić mają powołane formalne organy Euroregionu „Silesia”. Są nimi: Rada Euroregionu, Prezydium, Komisja Rewizyjna, Sekretariat euroregionu oraz grupy robocze. Niezbędne środki na działalność euroregionu mają pochodzić ze składek członkowskich, z dotacji, darowizn i innych źródeł.

3.4. Euroregion „Śląsk Cieszyński”

Euroregion „Śląsk Cieszyński” utworzony został 22 kwietnia 1998 r. w wyniku podpisania polsko-czeskiej umowy. Stronę polską reprezentowało Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, natomiast stroną czeską – Regionalny Związek Czesko-Polskiej Współpracy Śląska Cieszyńskiego.

W skład euroregionu ze strony polskiej weszło 15 gmin z województwa śląskiego o łącznej powierzchni 928 km² i ogólnej liczbie ludności 297,4 tys. osób, zaś ze strony czeskiej – powiat Karwina i przygraniczna część powiatu Frydek-Mistek o łącznej powierzchni 600 km² i liczbie mieszkańców 360 tys. osób.

Euroregion „Śląsk Cieszyński” ma walory turystyczno-krajoznawcze, mimo że ma także rozwinięty przemysł i rolnictwo.

Po stronie polskiej przebiegają liczne malownicze górskie szlaki turystyczne. Znajduje się tu również tzw. Jezioro Goczałkowickie. Na obszarze tym turyści mogą korzystać z dobrze rozbudowanej bazy noclegowej oraz licznych obiektów sportowo-rekreacyjnych. Istnieją tu także ciekawe zabytki kultury materialnej oraz wiele muzeów i izb regionalnych. Do najbardziej znanych miejscowości wczasowo-uzdrowiskowych zaliczyć należy Wisłę i Ustroń oraz tzw. beskidzką trójwieś, tj. Istebną, Jaworzynkę i Koniaków. Wisła słynie z organizowanych imprez folklorystycznych w ramach Tygodnia Kultury Beskidzkiej. Atrakcją tego regionu jest między innymi to, że w gminie Chybie znajduje się unikalna placówka PAN zajmująca się nowoczesną hodowlą ryb.

Przez Cieszyn, ważny dla euroregionu ośrodek miejsko-przemysłowy, przebiega międzynarodowa droga łącząca północną część Europy z południem.

W Cieszynie mieści się także Filia Uniwersytetu Śląskiego, nadając temu granicznemu miastu rangę ośrodka akademickiego.

Czeska część euroregionu charakteryzuje się podobnymi do polskiej części walorami naturalnymi. Wykorzystane zostały one w pełni dla rozwoju turystyki. Sprzyja temu bardzo dobre turystyczne zagospodarowanie regionu.

Również po stronie czeskiej występują liczne zabytki w postaci historycznych kościołów, zamków, pałaców, drewnianych chat górskich itp. Atrakcją turystyczną stanowią także działające na tym terenie muzea. Na uwagę zasługują: Muzeum Huty i Druciarni w Boguminie, Muzeum Ziemi Cieszyńskiej w Czeskim Cieszynie, Muzeum Górnictwa w Petrvaldzie i inne.

Strona czeska posiada dość bogate zasoby surowców naturalnych, zwłaszcza węgla kamiennego na obszarze Zagłębia Ostrowsko-Karwińskiego. Surowce te wykorzystywane są przez miejscowy przemysł. W mieście Karwina działa uniwersytet zapewniając euroregionowi pracowników z wyższym wykształceniem.

Podpisane porozumienie za podstawowy cel przyjęło zacieśnienie współpracy transgranicznej oraz popieranie wszystkich działań, które prowadzą do przystąpienia Polski i Czech do Unii Europejskiej. Organami Euroregionu „Śląsk Cieszyński” są wyłącznie: Rada i Sekretariat Euroregionu. Rada Euroregionu może powoływać stałe lub tymczasowe grupy robocze, nie stanowiące jednak organów euroregionu. W ramach wspólnych działań euroregion realizuje 3 projekty finansowania z funduszu PHARE CREDO, tj.:

- aktywizację agencji przygranicznych w regionie Śląska Cieszyńskiego (Infoleg 2000),
- strategię rozwoju turystyki wokół zbiorników wodnych: Terlicko i Żeromanice oraz Goczałkowice,
- system tras rowerowych w całym euroregionie (Regiotour).

Należy przypomnieć, że na budowę w euroregionie około 600 km dróg rowerowych otrzymano z PHARE dotację w wysokości 295 tys. ECU.

3.5. Euroregion „Tatry”

Zawarta w dniu 26 sierpnia 1994 r. w Nowym Targu umowa o utworzeniu transgranicznego związku Euroregion „Tatry” uwieńczyła długotrwałe w tym zakresie negocjacje między Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej, które wspomnianą umowę podpisały.

W skład euroregionu po stronie polskiej weszło 18 gmin z województwa małopolskiego o ogólnej powierzchni 1952 km² i liczbie mieszkańców 245 tys. osób, natomiast po stronie słowackiej – 63 miejscowości z 9 powiatów o łącznej powierzchni 6572 km² i liczbie mieszkańców ponad 223 tys. osób. Euroregion „Tatry”, ze względu na jego górskie położenie, ma wybitnie charakter turystyczno-wypoczynkowy.

Po stronie polskiej główne atrakcje to przede wszystkim Tatry i Pieniny z Przełomem Dunajca i Zalewem Czorsztyńskim. Bogate zasoby wód mineralnych są podstawą funkcjonowania w tej części euroregionu wielu uzdrowisk.

Wśród nich na szczególną uwagę zasługują: Rabka, Szczawnica i Muszyna. Uzdrowiskowy charakter ma także Zakopane. Dodatkowymi turystycznymi atrakcjami są znajdujące się na terenie tego regionu zamki (Czorsztyn i Nidzica) oraz liczne zabytkowe kościoły i budowle. Osobliwością regionu jest również kultywowany przez liczne zespoły ludowe folklor góralski.

Po stronie słowackiej znajduje się także wiele walorów turystycznych. Znajdują się tu bowiem najwyższe szczyty Tatr i Karpat. Atutem tego regionu jest jego turystyczne zagospodarowanie, charakteryzujące się dobrze rozbudowaną bazą noclegową oraz usługową. Ważnymi ośrodkami turystyczno-wypoczynkowymi w tej części euroregionu są niewątpliwie takie miejscowości, jak: Stary Smokowiec, Tatrzańska Łomnica oraz rejon Jeziora Szczyrbskiego. Miejscowości te uznawane są także za zimowe centrum turystyczne i sportowe, ponieważ znajdują się tu liczne trasy narciarskie, wyciągi i skocznie. Do atrakcji turystycznych słowackiej części euroregionu zaliczyć należy także udostępnione turystom jaskinie (Lodowa, Bielska, Demianowska), liczne zamki, dobrze zachowane zabytkowe miasta i wsie oraz duże rzeki (Wag, Orawa, Poprad) z zaporami tworzącymi większe akweny, wykorzystywane przez wodniaków i wędkarzy.

Podstawowym celem utworzonego Euroregionu „Tatry”, zgodnie z przyjętym statutem jest tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju współpracy obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, w szczególności w zakresie ochrony środowiska, powietrza i wód, wykorzystania walorów turystycznych, wypoczynkowych i lecznictwa.

Oficjalnymi organami euroregionu są: Kongres, Rada Euroregionu, Komisja Rewizyjna, 2 Sekretarzy oraz komisje robocze.

W dotychczasowej współpracy transgranicznej odnotowano osiągnięcia, między innymi w dziedzinach kultury i ochrony środowiska. Na przykład w roku 1995 odbyły się w Polsce Dni Kultury Słowackiej, a rok później w Słowacji Dni Kultury Polskiej. W roku 1997 natomiast odbyły się dni kultury Euroregionu „Tatry”.

Jeśli chodzi o ochronę środowiska, to w roku 1997 opracowano projekt odnowy szlaku turystycznego Szczyrbskie Jezioro – Rysy oraz wydano opinie w sprawie nowych przejść granicznych i turystycznych.

Szansę na ożywienie współpracy transgranicznej euroregion wiąże z funduszem PHARE, z którego ma otrzymać dofinansowanie na realizację projektów dotyczących rozwoju różnych dziedzin społeczno-ekonomicznych Euroregionu „Tatry”.

3.6. Euroregion „Karpacki”

Porozumienie o utworzeniu Związku Międzyregionalnego pod nazwą Euroregion „Karpacki” podpisano w dniu 14 lutego 1993 r. w Debreczynie. Udział w tym akcie wzięli przedstawiciele władz terytorialnych Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy.

W skład Euroregionu „Karpackiego” ze strony polskiej weszło 180 gmin z województw małopolskiego i podkarpackiego o łącznej powierzchni 18686 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 2375,5 tys. osób. Słowacką część euroregionu stanowią kraj koszycki i preszowski o obszarze 10459 km² zamieszkiwanym przez 1 111 tys. osób. Ze strony węgierskiej do euroregionu weszło 5 okręgów o łącznej powierzchni 28639 km² i liczbie mieszkańców 2 609 tys. osób. Po stronie ukraińskiej w skład euroregionu weszły 4 obwody o powierzchni 56600 km² i liczbie mieszkańców 6 430 tys. osób. Chęć przystąpienia do Euroregionu „Karpaty” wyraziła także Rumunia, proponując do współpracy transgranicznej 5 okręgów o łącznej powierzchni 27104 km² i ogólnej liczbie mieszkańców 2 274 tys. osób. Wniosek Rumunii został pozytywnie rozpatrzony przez Radę Euroregionu na posiedzeniu w dniach 29-30 kwietnia 1997 r. W rezultacie tego Rumunia została przyjęta w charakterze członka zwyczajnego.

Polska część euroregionu ma wybitnie przemysłowo-rolniczy charakter. W przemyśle dominują gałęzie wykorzystujące miejscowe surowce. Wymienić tu należy przede wszystkim przemysły: szklarski, wydobywczy, przetwórstwa ropy naftowej, chemiczny, drzewny, lotniczy, maszynowy, spożywczy. Ważną rolę gospodarczą spełnia także rolnictwo i leśnictwo oraz turystyka wykorzystująca urozmaicony krajobraz tej części euroregionu, jak również znajdujące się tu liczne zabytki i pomniki kultury. Przez polską część euroregionu przebiega ważny szlak komunikacyjny łączący Zachodnią Europę z Ukrainą.

Na terenie polskiej części euroregionu działa również wiele placówek kulturalnych i oświatowych, w tym kilka wyższych uczelni.

Słowacka część euroregionu ma także dobrze rozwinięty przemysł, zwłaszcza ciężki. Ponadto występują tu takie przemysły, jak chemiczny, lekki, spożywczy itp.

Przez euroregion przebiega wiele ważnych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, w tym zwłaszcza łączących Polskę z Węgrami i państwami bałkańskimi oraz Europę Zachodnią z Ukrainą.

Północno-wschodnia część słowackiego euroregionu ma również korzystne warunki dla rozwoju turystyki ze względu na występujące tu górskie tereny oraz dobre ich zagospodarowanie. Koszyce, największe w tej części euroregionu miasto, stanowią ważne centrum kulturalno-oświatowe. Działa tu m.in. Uniwersytet im. P.Safarika.

Węgierska część euroregionu jest uprzemysłowiona. Dominują tu przemysły: hutniczy, chemiczny, maszynowy, wydobywczy, energetyczny, materiałów budowlanych, spożywczy. Ważną rolę w tej części euroregionu odgrywa także rolnictwo. Uprawia się tu nie tylko rośliny zbożowe, ale również winogrona, paprykę, pomidory itp. Ponadto dobrze jest tu rozwinięta hodowla oraz sadownictwo. Region posiada sprawny system komunikacyjny, w tym dogodne międzynarodowe połączenia drogowe i kolejowe.

Ukraińska część euroregionu posiada liczne bogactwa naturalne wykorzystywane przez dobrze rozwinięty przemysł. Do najważniejszych gałęzi

zalicza się tu przemysły: środków transportu, maszyn rolniczych, sprzętu medycznego, drzewny, lekki, spożywczy.

Produkcja rolnicza specjalizuje się w uprawach warzyw i winorośli oraz hodowli zwierząt. Ważne znaczenie gospodarcze mają także lasy występujące głównie na Zakarpaciu. Przez tę część euroregionu przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, w tym o znaczeniu międzynarodowym. Mieszczące się tu liczne instytucje naukowe i kulturalne sprawiają, że ukraińska część euroregionu spełnia w tych dziedzinach ważną rolę. Na przykład lwowskie instytucje naukowe i kulturalne mają znaczenie ogólnokrajowe. Podobną rangę mają wyższe uczelnie działające w Iwanofrankowsku i w Czerniowcach.

Rumuńska część euroregionu leżąca we wschodnich Karpatach nie ma zwartego terytorialnego charakteru, ani jednolitego profilu gospodarczego. W okręgu Bihor wydobywa się boksyty i rudę żelaza, zaś w pozostałych okręgach istnieją tradycyjne gałęzie przemysłów, tj. maszynowego, środków transportu, włókienniczego, metalowego, drzewnego, spożywczego.

W największym mieście Satu Mare działają liczne ośrodki kultury i nauki nadające miastu rangę centrum kulturalno-oświatowego euroregionu.

Powołaniu Euroregionu „Karpackiego” przyświecał jeden zasadniczy cel, a mianowicie pogłębienie współpracy transgranicznej między członkami związku w dziedzinach określonych statutem. Służyć temu mają formalne formy organizacyjne euroregionu, tj. Rada Związku, Przewodniczący Rady, Dyrektor Wykonawczy oraz komisje robocze.

Euroregion od 1995 r. ma swój budżet, tworzony głównie ze składek członków związku. Na obszarze tym powstała specjalna fundacja wspierająca rozwój Euroregionu „Karpackiego”. Euroregion uzyskał także bezzwrotną pomoc ze środków Rockefeller Brothers Fund oraz Institute for East-West Studies. Ma otrzymać również dofinansowanie z tzw. Funduszy Małych Projektów Euroregionalnych PHARE na realizację przedsięwzięć związanych z uprawnieniami przejść na granicach polsko-słowackiej i polsko-ukraińskiej. Zacieśnieniu współpracy transgranicznej służyć mają między innymi organizowane od kilku już lat imprezy targowe. Dużym zainteresowaniem cieszą się głównie Krośnieńskie Targi Euroregionalne „Kontakt” oraz Targi w Rzeszowie, Miskolcu i Nyiregyhaza. Imprezom targowym towarzyszą często seminaria i szkolenia oraz imprezy kulturalne i sportowe z udziałem euroregionalnej społeczności. Szczególną rolę spełniają Seminaria Pedagogiczno-Oświatowe oraz Stowarzyszenie Uniwersytetów Euroregionu „Karpackiego”. Stanowią one ważne formy spotkań nauczycieli różnych narodowości, od których zależy w znacznym stopniu kształtowanie ogólnej opinii na temat współpracujących stron. Dzięki zaangażowaniu nauczycieli w wielu szkołach wyższych i średnich powstają kluby Euroregionu „Karpackiego”, popularyzujące wśród młodzieży ideę współpracy transgranicznej. Zacieśnia się współpraca na różnych odcinkach życia gospodarczego i społecznego, np. Podkarpacka Izba Gospodarcza rozpoczęła współpracę z Izbami Gospodarczymi Lwowa, Michałowic oraz Koszyc. Współpracują także ze sobą regionalne urzędy i instytucje, dostarczając niezbędnych danych informacyjnych o sytuacji euroregionu.

W euroregionie organizuje się wiele imprez kulturalnych o zasięgu międzynarodowym. Na szczególną uwagę zasługują festiwale folklorystyczne „Eurofolk” oraz Festiwal Kultury Karpackiej, integrujące euroregion.

4. Próba określenia kierunków prointegracyjnej polityki we współpracy transgranicznej

Niniejsza część artykułu została przygotowana w oparciu o analizę działalności euroregionów na całym pograniczu Polski.

Uwzględniając dotychczasowe trendy rozwojowe euroregionów działających na polskich pograniczach, a w szczególności stawiane im nowe zadania w związku z przyspieszeniem wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, wydaje się konieczne podjęcie w trybie pilnym wielokierunkowych działań, zwracając uwagę przede wszystkim na konieczność:

- zacieśniania i pogłębiania współpracy transgranicznej na wszystkich szczeblach, poczynając od ośrodków naukowo-badawczych i wyższych uczelni, na bezpośrednich kontaktach mieszkańców euroregionów kończąc,
- ożywienia gospodarczego terenów przygranicznych na ogół zacofanych ze względu na ich peryferyjne położenie w stosunku do rozwiniętych regionów centralnych,
- komplementarnego rozwoju struktur gospodarczych współpracujących regionów, zapewniający zrównoważony ich poziom ekonomiczny, zwłaszcza zmniejszenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców euroregionów,
- przebudowy struktury gałęziowej na rzecz przyspieszonego rozwoju przemysłów efektywnych a zarazem przyjaznych dla środowiska,
- ograniczenia działalności przemysłów wydobywczego i energetycznego, podając je wnikliwej kontroli pod względem stopnia zagrożenia ekologicznego,
- zorganizowania euroregionalnego, zintegrowanego systemu energetycznego i ciepłowniczego,
- rekultywacji nieużytków i zagrożonych obszarów leśnych oraz rozwoju rolnictwa, zwłaszcza produkcji ekologicznej, cieszącej się popytem na całym świecie, szczególnie w bogatych państwach UE,
- zwiększenia dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój i modernizację taboru oraz infrastruktury transportowej, zwłaszcza sieci dróg kołowych, i kolejowych oraz terminali i centrów logistycznych pod kątem sprawnej obsługi rosnących dynamicznie przewozów krajowych i międzynarodowych,
- zagęszczenia i modernizacji przejść granicznych, szczególnie na granicy wschodniej mającej się stać w niedługim już czasie również granicą UE,
- rozwoju usług handlowo-turystycznych związanych z gwałtownym wzrostem ruchu przygranicznego oraz turystyki międzynarodowej, poprzez rozbudowę i modernizację istniejącej sieci handlowo-gastronomicznej oraz bazy noclegowej, włączając w to również tzw. agroturystykę,

- poprawy sytuacji mieszkaniowej poprzez wspieranie różnych form budownictwa mieszkaniowego oraz działalności remontowej zapewniającej utrzymanie i modernizację istniejącej substancji mieszkaniowej,
- rozbudowy i modernizacji urządzeń komunalnych zapewniających mieszkańcom nie tylko pełne zaopatrzenie w wodę pitną i ciepłą, ale także odprowadzenie ścieków i odpadów komunalnych, włączając w to również pełną ich utylizację w euroregionalnych oczyszczalniach i spalarniach,
- dostosowanie liczby przedszkoli i szkół podstawowych i średnich do liczby uczniów nie tylko w ujęciu globalnym, ale i przestrzennym mając na uwadze ograniczenie promienia dowozu dzieci do wspomnianych placówek oświatowych,
- rozwoju usług służby zdrowia głównie poprzez zwiększenie liczby personelu medycznego w istniejących już ośrodkach zdrowia,
- zwiększenia liczby placówek kultury powszechnej, w tym zwłaszcza: kin, teatrów, bibliotek, muzeów itp.,
- uproszczenia przepisów umożliwiających sprawne przekraczanie granicy mieszkańcom euroregionów,
- ożywienia wymiany różnych grup społecznych, w tym przede wszystkim młodzieży, która dzięki lepszemu poznaniu wspólnej historii, języka, kultury i zwyczajów mieszkańców żyjących po obu stronach granicy zapewnić może długotrwały wzrost międzynarodowej i międzyludzkiej przyjaźni,
- ochrony środowiska, jako dobra ogólnospołecznego poprzez wspólne opracowywanie planów regionalnych i przestrzennych, dotyczących zwłaszcza lokalizacji wielkich inwestycji oraz systemowego monitorowania istniejących zakładów pod względem wielkości i uciążliwości zanieczyszczania gruntów, wód i atmosfery z tytułu prowadzonej działalności produkcyjnej,
- usprawnienia systemu informatycznego, w tym zwłaszcza uszczegółowienia danych statystycznych dotyczących podstawowych działalności euroregionów, jako warunku stosowania nowoczesnych i skutecznych metod ich prowadzenia pod względem wypracowania wyższej efektywności ekonomicznej,
- wzmocnienia bezpieczeństwa wewnętrznego euroregionów poprzez zacieśnienie współpracy służb porządkowych i policyjnych działających po obu stronach granicy,
- zwiększenia środków pomocowych UE w finansowaniu ważnych dla euroregionów przedsięwzięć inwestycyjnych oraz pełnej realizacji programów społeczno-ekonomicznych, jakie postawiły przed sobą euroregiony w podpisanych statutach.

5. Podsumowanie

Współpraca transgraniczna w euroregionach, mimo szerokiego jej zakresu przedmiotowego oraz względnie dużej swobody w tym zakresie, nie może być prowadzona przez żadną ze stron w sposób żywiołowy, lecz musi być

podporządkowana ogólnym interesom oraz celom strategicznym państwa polskiego.

Chodzi przede wszystkim o zapewnienie bezpieczeństwa narodowego, głównie poprzez kształtowanie względnej równowagi i współzależności różnych interesów społecznych oraz likwidowania układów dominacji politycznej i społeczno-gospodarczej państw współpracujących z polskimi częściami euroregionów.

Reasumując, stwierdzić należy, że realizacja wymienionych wcześniej kierunków polityki współpracy transgranicznej stwarza realne podstawy dynamicznego rozwoju polskich Euroregionów, a tym samym obiektywne przesłanki rozszerzenia i pogłębienia współpracy transgranicznej oraz przyspieszenia wejścia Polski w skład Unii Europejskiej. Do wysunięcia takiego stwierdzenia, - upoważnia mnie fakt, że generalne cele, jakie postawiły przed sobą polskie Euroregiony są zbieżne z zasadniczymi celami Unii Europejskiej. Dzięki temu osiągnięcie założonych celów przez Euroregiony, stanowić będzie równocześnie poważny krok na drodze Polski do pełnej integracji europejskiej.

Trzeba bowiem pamiętać, że Euroregiony stanowią integralną, a zarazem istotną część polskiej gospodarki narodowej, rzutując na wzrost jej ogólnych wyników ekonomicznych.

Bibliografia:

1. Czaputowicz J. (red.), *Integracja europejska implikacje dla Polski*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1999.
2. *Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych oraz materiały informacyjne, dokumentacyjne i metodyczne*, Wyd. Perspektywy Press, Warszawa 1996.
3. *Euroregion „Bug”*, Seria wydawnicza 13 tomów pod redakcją M. Bałtowskiego, Wyd. Norbertinum, Lublin 1997.
4. *Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Warszawa-Wrocław 1999.
5. *Euroregiony. Pierwszy krok do integracji europejskiej*, Wyd. Alta 2, Wrocław 1998.
6. Kawecka-Wyrzykowska E., Synowiec E., *Unia Europejska. Integracja Polski z Unią Europejską*, IKiCHZ, Warszawa 1996.
7. Kawecka-Wyrzykowska E., Synowiec E., *Wspólnoty Europejskie. Stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi*, IKiCHZ, Warszawa 1993.
8. Melendowski W., Ratajczak M., *Euroregiony pierwszy krok do integracji europejskiej*, Wydawnictwo Alta 2, Wrocław 1998.
9. Michałowska-Gorywoda K. (red.), *Wspólnota Europejska*, SGH, Warszawa 1994.
10. *Ochrona środowiska na pograniczu polsko-czesko-niemieckim*, Wyd. FRDL CSL, Jelenia Góra 1994.
11. Pastuszek Z. i inni, *Przejścia graniczne w obszarze Euroregionu „Bug”*, tom 7 z serii Euroregion „Bug”, Politechnika Lubelska, Lublin 1997.

12. *Planowanie przestrzenne i rozwój regionalny – współpraca przygraniczna*, Wyd. FRDL CSL, Jelenia Góra 1994.
13. *Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej*, Opr. SERG. Wyd. II European Commission, Gronau-Bruksela 1997.
14. *Propozycje działań na rzecz rozwoju regionów przygranicznych Polski, Czechosłowacji i Niemiec*, CUP, Warszawa, wrzesień 1991.
15. Przybyła Z., *Problemy rozwoju współpracy ekonomicznej regionów przygranicznych (np. Euroregionu „Nysa”)*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 1995.
16. Toczyński W., Sartorius W., Zaucha J. (red.), *Międzynarodowa współpraca regionów. Wybór ekspertyz*, Wydawnictwo Przedświt, Warszawa, wrzesień 1997.